

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงอนาคตภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2545-2549 โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเคลฟาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดจำนวน 27 ท่าน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 3 ชุด ชุดแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 5 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากคำตอบในรอบที่ 1 มาประมวลวิเคราะห์เนื้อหาและประเด็นต่างๆ นำมาสร้างแบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ รวม 428 ข้อ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบเป็นรอบที่ 2 นำคำตอบจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาประมวลและวิเคราะห์คำนวณหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อนำมาประกอบการสร้างแบบสอบถามชุดที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าที่ใช้ข้อความเดิมแต่มีการปรับข้อความในบางข้อเพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้น แสดงตำแหน่งมัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านตอบในรอบที่ 2 แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบเป็นรอบที่ 3 จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์คำนวณหาค่ามัธยฐาน ผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อความ แปรผลกาวิเคราะห์พิจารณาจากข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันจากโดยพิจารณาจากข้อความที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป พิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าไม่เกิน 1.50 และผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1 เสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาในคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านและความคิดเห็นโต้แย้งในกรณีที่คำตอบของผู้เชี่ยวชาญอยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์ เสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของการบรรยายเป็นอนาคตภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2545-2549

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเป็นอนาคตภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2545-2549 มีดังนี้

1. ลักษณะหลักสูตร

หลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทาง ลักษณะหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน เป็นหลักสูตรบูรณาการ เน้นไปที่การผสมผสานหลายสาขาวิชา โดยท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่แตกต่างกัน จัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพประชาชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เน้นเรื่อง การส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคของประชาชนสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในแต่ละหลักสูตรมีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา การกำหนดปรัชญาของหลักสูตรควรครอบคลุมความเชื่อทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านการจัดการศึกษา และด้านผู้สำเร็จการศึกษา ปรัชญาด้านวิชาชีพการพยาบาล ควรครอบคลุมมโนคติของคน สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการพยาบาล ปรัชญาด้านการจัดการศึกษา ควรครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาพยาบาล วัตถุประสงค์ที่ควรกำหนดให้มีในหลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทางคือ มุ่งให้บัณฑิต มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพยาบาลเฉพาะทางได้อย่างถูกต้อง ทราบแนวโน้มวิชาชีพและวิทยาการใหม่ๆที่ใช้ในการทำงาน นำรูปแบบการพยาบาลที่เลือกสรรมาใช้ในการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการพัฒนาความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ส่วนประกอบของหลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทางควรประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป และหมวดวิชาชีพ โดยหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน ได้แก่ พฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มสัมพันธ์ ชุมชนชาติมนุษย์ เทคโนโลยีทางการศึกษา หมวดวิชาชีพ รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียนหลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทาง ทฤษฎีการพยาบาล กลุ่มรายวิชาการอบรมระยะสั้นเฉพาะทาง ของแต่ละสาขา ลักษณะการประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่ตัดสินได้-ตก โดยให้ผู้เรียนกำหนดแผนการประเมินผลของตนเองใช้เกณฑ์การประเมินผลตามที่สถาบันการศึกษาได้กำหนดให้ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตนเองตลอดเวลา มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประเมินผล มีการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา

หลักสูตรมหาบัณฑิต ลักษณะหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน เป็นหลักสูตรบูรณาการ เน้นไปที่การผสมผสานหลายสาขาวิชา โดยท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่แตกต่างกัน จัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพประชาชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เน้นเรื่อง การ

ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของประชาชน สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในแต่ละหลักสูตรมีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา หลักสูตรเอื้อต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอุปนิสัย จิตใจของผู้เรียน การกำหนดปรัชญาของหลักสูตรควรครอบคลุมความเชื่อทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านการจัดการศึกษา และด้านผู้สำเร็จการศึกษา โดยปรัชญาด้านวิชาชีพการพยาบาล ควรครอบคลุมมโนคติของคน สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการพยาบาล ปรัชญาด้านการจัดการศึกษา ควรครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาพยาบาล วัตถุประสงค์ที่ควรกำหนดให้มีในหลักสูตรมหัศจรรย์ คือ มุ่งให้บัณฑิต เป็นผู้นำในการพัฒนาหน่วยงานและวิชาชีพ รวมทั้งสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสนใจใฝ่รู้ ศึกษาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ปฏิบัติงานในบทบาทผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลคลินิก หรือผู้สอนหรือผู้บริหารการพยาบาลในสาขาวิชาที่เลือกสรรได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นตัวอย่างที่ดีของพยาบาลวิชาชีพในด้านความเป็นนักวิชาการ นักบริหาร หรือนักปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ และมีอิสระภายใต้ขอบเขตของวิชาชีพ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม และมีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ ริเริ่ม ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการพยาบาล ใช้กระบวนการพยาบาลในการแก้ปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนของผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาแนวคิดและความรู้ที่ลึกซึ้งในศาสตร์การพยาบาลและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพยาบาลทางคลินิก เฉพาะสาขา เป็นที่ปรึกษาแก่พยาบาล บุคลากรอื่นในทีม สุขภาพเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการการดูแลสุขภาพ แก้ไขปัญหาการให้บริการสุขภาพ ในการจัดการศึกษาแผน ก แบบ ก(2) {ทำวิทยานิพนธ์} เน้นการผลิตมหัศจรรย์ที่มีความสามารถในการวิจัย เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติการพยาบาล การสอนและการบริหาร ส่วนการจัดการศึกษาแผน ข ทำโครงการทางการพยาบาล} เน้นการผลิตมหัศจรรย์ที่มีความสามารถในการประยุกต์ผลการวิจัยในการปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติการพยาบาล การสอน และการบริหารการพยาบาล ส่วนประกอบของหลักสูตรมหัศจรรย์หมวดวิชาแกน รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน วิทยาศาสตร์สุขภาพ ทฤษฎีการพยาบาล สถิติ ระเบียบวิธีวิจัย หมวดวิชาเฉพาะสาขา สาขาที่ควรจัดให้ผู้เรียน การพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาลผู้สูงอายุ การพยาบาลมารดาและทารก การพยาบาลเด็ก การพยาบาลอนามัยชุมชน การพยาบาลครอบครัว การพยาบาลสตรี การพยาบาลด้านการควบคุมการติดเชื้อ- สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช การบริหารการพยาบาล การพยาบาลศึกษา หมวดวิชาเลือกรายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน กลุ่มวิชาผู้ชำนาญการพยาบาลทางคลินิก กลุ่มวิชาการศึกษาพยาบาล กลุ่มวิชาการบริหารการพยาบาล การตลาดการพยาบาล ระบบสารสนเทศการพยาบาล ภาษาอังกฤษบัณฑิตศึกษา

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล การประกันคุณภาพพยาบาล ศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำการพยาบาล มนุษยสัมพันธ์กับการพยาบาล การพัฒนาบุคลากรการพยาบาล การเผยแพร่วัฒนธรรมทางสุขภาพ การพยาบาลผู้ป่วยเรื้อรัง การพยาบาลข้ามวัฒนธรรม การวิจัยการเรียนการสอนทางการพยาบาลศาสตร์ การทำวิทยานิพนธ์ควรจัดการศึกษาโดยให้ผู้เรียนทำวิทยานิพนธ์(แผน ก) หรือจัดการศึกษาโดยให้ผู้เรียนทำโครงการทางการพยาบาล(แผน ข) เป็นรายบุคคลหรือจัดการศึกษาโดยให้ผู้เรียนทำโครงการทางการพยาบาล(แผนข) เป็นรายกลุ่ม ลักษณะการประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช้ตัดสินได้-ตกโดยให้ผู้เรียนกำหนดแผนการประเมินผลของตนเองใช้เกณฑ์การประเมินผลตามที่สถาบันการศึกษาได้กำหนดให้ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตนเองตลอดเวลา นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบการประเมินผล มีการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา

หลักสูตรดุขฎีบัณฑิต ลักษณะหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน เป็นหลักสูตรบูรณาการ เน้นไปที่การผสมผสานหลายสาขาวิชา จัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพประชาชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในแต่ละหลักสูตรมีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา การกำหนดปรัชญาของหลักสูตรครอบคลุมความเชื่อทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านการจัดการศึกษา และด้านผู้สำเร็จการศึกษา ปรัชญาด้านวิชาชีพการพยาบาล ควรครอบคลุมมโนติของคน สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการพยาบาล ปรัชญาด้านการจัดการศึกษา ควรครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาพยาบาล วัตถุประสงค์ที่ควรกำหนดให้มีในหลักสูตรดุขฎีบัณฑิต คือมุ่งให้บัณฑิต ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาความรู้ในทฤษฎีการพยาบาล และความรู้ในการปฏิบัติการพยาบาล โดยใช้ข้อมูลทั้งจากการปฏิบัติการพยาบาล การวิจัย และข้อมูลในศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการพยาบาลและระบบบริการสาธารณสุขของประเทศ เป็นผู้นำในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาวิชาชีพ มีบทบาทร่วมกับบุคลากรในทีมสุขภาพ ในการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขของประเทศ มีความสามารถในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ได้อย่างมีคุณภาพ เป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพของหน่วยงานต่างๆ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนประกอบของหลักสูตรดุขฎีบัณฑิต ในหมวดบังคับซึ่งประกอบด้วย 3 หมวดย่อย ได้แก่ หมวดวิชาความรู้ทางการพยาบาล หมวดวิชาวิจัย หมวดวิชาประกอบ โดยหมวดวิชาความรู้ทางการพยาบาล รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน คือ การพัฒนาทฤษฎีการพยาบาล 1 สัมมนาพยาบาลศาสตร์ 1 การพัฒนาทฤษฎีการพยาบาล 2 สัมมนาพยาบาลศาสตร์ 2 นวัตกรรมการสอนทางการศึกษาพยาบาล ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในระบบบริการสาธารณสุข

ปรัชญาสำหรับพัฒนาศาสตร์ทางการแพทย์ หมวดวิชาวิจัย รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน คือ การออกแบบวิจัยทางการแพทย์ สัมมนาโครงการวิทยานิพนธ์ สถิติประยุกต์ในการวิจัย วิทยาศาสตร์สุขภาพ หมวดวิชาประกอบรายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียนคือกลุ่มวิชาพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาการระบาด กลุ่มวิชาการบริหารสาธารณสุขมูลฐาน กลุ่มวิชาอนามัยแม่และเด็ก กลุ่มวิชาโภชนาการ กลุ่มวิชาอนามัยแม่และเด็ก กลุ่มวิชาพยาธิสรีรวิทยา วิชาเลือกรายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียนคือ ประเด็นร่วมสมัยในวิชาชีพการพยาบาล ทฤษฎีบทบาทการแสดงออกที่เหมาะสมและการพัฒนาตนเอง การศึกษาอิสระ(Independent Study) วิทยานิพนธ์ในหลักสูตรคหกรรมศาสตร์มีความสำคัญต้องจัดให้มีในหลักสูตร ลักษณะการประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่ตัดสินได้-ตก ให้ผู้เรียนกำหนดแผนการประเมินผลของตนเองโดยใช้เกณฑ์การประเมินผลตามที่สถาบันการศึกษาได้กำหนด ให้ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตนเอง ตลอดเวลาที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบการประเมินผล มีการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา

2. กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทาง สามารถจัดการเรียนการสอนได้ 2 แบบ คือแบบเน้นข้อความรู้(เน้นการบรรยาย) แบบแก้ปัญหา จัดการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันใช้สถานการณ์จริงในการเรียนการสอน ภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานที่ ที่ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยให้พัฒนาแนวคิดหรือสร้างงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีการประเมินผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนรวมทั้งจัดการเรียนการสอนแบบโครงการและปฏิบัติจริงในกรอบของเนื้อหา ทฤษฎีให้เอื้อต่อการดึงศักยภาพในผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้การสื่อสารแบบ Two way communication เพื่อให้ความรู้มีการถ่ายโอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ให้ผู้เรียนสัมผัสกับผู้เรียนสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะผู้เรียนสาขาด้านสุขภาพ ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) นำผลวิจัยมาประกอบการสอน ศึกษาดูงานจากสถาบันที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ หน่วยงานฝ่ายบริการเข้ามามีบทบาทในการจัดการอบรมระยะสั้นเฉพาะทางให้มากขึ้น

หลักสูตรมหาบัณฑิต จัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการดึงศักยภาพในผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถจัดการเรียนการสอน ได้ 2 แบบ คือ แบบแก้ปัญหา แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เอง จัดรายวิชาให้มีความหลากหลายในสาขาวิชาต่างๆที่จะให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความต้องการ นำวิจัยมาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีวิจัยเป็นวิธีสอน เช่น การทำวิจัย ฉบับจิ๋ว (Baby Research) หรือ การทำวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือ เป็นผู้ช่วยวิจัย ให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์ผู้สอนและของนักวิจัยชั้นนำในศาสตร์ที่ศึกษา ใช้ผลวิจัยประกอบการสอน ใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนภาคพิเศษ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นตัวเชื่อมระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้เรียนอย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพ ในการสอนใช้การสื่อสารแบบ Two way communication เพื่อให้ความรู้มีการถ่ายโอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนระหว่างสถาบันการศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ สามารถเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันการศึกษาได้ในการศึกษาระดับเดียวกัน จัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไปใช้สถานการณ์จริงในการสอน นำระบบพยาบาลที่เลี้ยง (Mentorship) เข้ามาในระบบการจัดการเรียนการสอน มีการทำแผนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ในภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานที่ ที่ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยให้พัฒนาแนวคิดหรือสร้างงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีการประเมินผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อีกทั้งจัดการเรียนการสอนแบบโครงการและปฏิบัติจริงในกรอบของเนื้อหาทฤษฎี จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชา ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) สามารถเลือกใช้วิธีการเรียนการสอนแบบต่างๆต่อไปนี้คือแบบอุปนัย (Inductive Method) การสอนแบบนิรนัย (Deductive Method) การสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Training) การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) จัดให้ผู้เรียนสัมผัสกับผู้เรียนสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะผู้เรียนสาขาค่าด้านสุขภาพ นอกจากนี้ควรปรับระบบการทำวิทยานิพนธ์ให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการค้นคว้าหาความรู้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทำวิจัยทั้งคุณภาพและปริมาณการเรียนในระดับมหาบัณฑิตควรจัดรองรับแผน ข {ทำโครงการทางการพยาบาล} มากขึ้นเพราะต้องการผู้ชำนาญทางการพยาบาลมากขึ้น มีการเขียนบทความลงตีพิมพ์ในวารสารภายในและภายนอกประเทศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Course Requirement ผู้เรียนในแต่ละหลักสูตรยังจำเป็นต้องมีประสบการณ์อย่างน้อย 2 ปี จัดให้ศึกษาดูงานจากสถาบันที่มีคุณภาพภายในและภายนอกประเทศ

หลักสูตรดุขฉบัณฑิต จัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการดึงศักยภาพในผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถจัดการเรียนการสอน ได้ 2 แบบ คือ แบบแก้ปัญห แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดรายวิชาให้มีความหลากหลายในสาขาวิชาต่างๆที่จะให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความต้องการ นำวิจัยมาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีวิจัยเป็นวิธีสอน เช่น การทำวิจัย

ฉบับจิ๋ว (Baby Research) หรือ การทำวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วยวิจัย ให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์ผู้สอนและของนักวิจัยชั้นนำในศาสตร์ที่ศึกษา ใช้ผลวิจัยประกอบการสอน ใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล การสอนภาคพิเศษนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นตัวเชื่อมระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้เรียนอย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพในการสอนใช้การสื่อสารแบบ Two way communication เพื่อให้ความรู้มีการถ่ายโอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนระหว่างสถาบันการศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ สามารถเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันการศึกษาได้ในการศึกษาระดับเดียวกัน จัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไปใช้สถานการณ์จริงในการสอน นำระบบพยาบาลพี่เลี้ยง(Mentorship) เข้ามาในระบบการจัดการเรียนการสอน มีการทำแผนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ในภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานที่ ที่ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยให้พัฒนาแนวคิดหรือสร้างงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีการประเมินผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อีกทั้งจัดการเรียนการสอนแบบโครงการและปฏิบัติจริงในกรอบของเนื้อหาทฤษฎี จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชา ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) สามารถเลือกใช้วิธีการเรียนการสอนแบบต่างๆต่อไปนี้คือแบบอุปนัย (Inductive Method) การสอนแบบนิรนัย (Deductive Method) การสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Training) การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) จัดให้ผู้เรียนสัมผัสกับผู้เรียนสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะผู้เรียนสาขาด้านสุขภาพ นอกจากนี้ควรปรับระบบการทำวิทยานิพนธ์ให้ผู้เรียนเกิดแรงงูใจในการค้นคว้าหาความรู้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทำวิจัยทั้งคุณภาพและปริมาณ มีการเขียนบทความลงตีพิมพ์ในวารสารภายในและภายนอกประเทศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Course Requirement ผู้เรียนในแต่ละหลักสูตรยังจำเป็นต้องมีประสบการณ์อย่างน้อย 2 ปี จัดให้ศึกษาจากสถาบันที่มีคุณภาพภายในและภายนอกประเทศ

3.คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

หลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะ ทาง คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ง่าย มีความเป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจ บุคลิกภาพดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานและสร้างสัมพันธภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม รักและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพมีความเป็นไทยและการแสดงออกของความเป็นไทยและความเป็นสากลได้เหมาะสม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล พัฒนาตนเองและศาสตร์ทางการพยาบาลอยู่เสมอ มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติได้

อย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นด้วยภาษาสากล เป็นที่ปรึกษาที่ดีกับผู้ป่วย พยายามด้วยกันและบุคลากรในทีมสุขภาพ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ รู้กว้างตามทันการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์รอบข้าง มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้การทำงานได้ผลและมีประสิทธิภาพ มีบทบาททางด้านการเมืองเพิ่มขึ้น ทำงานในบทบาทอิสระของพยาบาลได้เด่นชัดขึ้น นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

หลักสูตรมหัศจรรย์บัณฑิต คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ง่าย มีความเป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจ บุคลิกภาพดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานและสร้างสัมพันธภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม รักและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพมีความเป็นไทยและการแสดงออกของความเป็นไทยและความเป็นสากลได้เหมาะสม มีวิสัยทัศน์กว้างไกลพัฒนาตนเองและศาสตร์ทางการพยาบาลอยู่เสมอ มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติได้อย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นด้วยภาษาสากล เป็นที่ปรึกษาที่ดีกับผู้ป่วย พยายามด้วยกันและบุคลากรในทีมสุขภาพ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ รู้กว้างตามทันการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์รอบข้าง มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้การทำงานได้ผลและมีประสิทธิภาพ มีบทบาททางด้านการเมืองเพิ่มขึ้น ทำงานในบทบาทอิสระของพยาบาลได้เด่นชัดขึ้น นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ศึกษาอย่างเด่นชัดนำไปปฏิบัติกรพยาบาล การบริหารการพยาบาล การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยนำศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาบูรณาการ

หลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ง่าย มีความเป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจ บุคลิกภาพดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานและสร้างสัมพันธภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม รักและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพมีความเป็นไทยและการแสดงออกของความเป็นไทยและความเป็นสากลได้เหมาะสม มีวิสัยทัศน์กว้างไกลพัฒนาตนเองและศาสตร์ทางการพยาบาลอยู่เสมอ มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติได้อย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นด้วยภาษาสากล เป็นที่ปรึกษาที่ดีกับผู้ป่วย พยายามด้วยกันและบุคลากรในทีมสุขภาพ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ รู้กว้างตามทันการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์รอบข้าง มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้การทำงานได้ผลและมีประสิทธิภาพ มีบทบาททางด้านการเมืองเพิ่มขึ้น ทำงานในบทบาทอิสระของ

พยาบาลได้เด่นชัดขึ้น นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ศึกษาอย่างเด่นชัดนำไปปฏิบัติการพยาบาล การบริหารการพยาบาล การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยนำศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาบูรณาการ

4.การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ บุคลากร งบประมาณ

หลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทาง การบริหารจัดการใช้การบริหารในรูปแบบกรรมการให้มาก ผู้บริหารมีความสามารถเฉพาะตัวให้มาก กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน กระบวนการสรรหาบุคลากรสามารถกระทำได้โดย ใช้การสัมภาษณ์และพิจารณาจากประวัติการศึกษาและการทำงานที่ผ่านมา ให้มีความสำคัญกับคำแนะนำหรือผู้แนะนำที่ผู้บริหารสถาบันรู้จักใช้การทดสอบผู้สมัคร การพัฒนาบุคลากรสถาบัน การศึกษาที่สังกัดควรให้ทุนการศึกษาต่อแก่บุคลากรสถาบันการศึกษาควรให้บุคลากรลาศึกษาเต็มเวลาในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติงานแทนและให้ลาศึกษาต่อบางเวลาในกรณีที่ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน สถาบันการศึกษาใช้วิธีจูงใจบุคลากร โดยเน้นปัจจัยที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การยกย่อง มอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ จูงใจบุคลากรในรูปแบบสวัสดิการ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัยบริการรถรับส่ง สถาบันการศึกษาควรมีจำนวนและคุณภาพอาจารย์พยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐานสถาบันการศึกษาใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีห้องเรียนเพียงพอที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีอุปกรณ์โสตประจำและอยู่ในสภาพดีใช้ได้ตลอดเวลาห้องสมุดมีลักษณะทางกายภาพตามมาตรฐาน มีหนังสือทุกประเภทตามมาตรฐาน มีระบบการสืบค้นข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องปฏิบัติการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ห้องทำงาน ห้องประชุมปรึกษาพักผ่อน สอดคล้องและเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่สภาพแวดล้อมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และมีความปลอดภัย จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource Center) ภายในสถาบันการศึกษา ด้านงบประมาณที่ได้รับควรมาจากภาครัฐในจำนวนที่เพียงพอ และรายได้จากการบริหารจัดการในสถาบันการศึกษา การบริหารงบประมาณของสถาบันการศึกษาควรจะต้องนำไปสู่การพึ่งตนเอง (Self finance) สถาบันศึกษามีแผนงบประมาณรายรับ รายจ่ายประจำปี มีการกำหนดค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาทุกหลักสูตร ควรจัดทำงบประมาณด้านการสอน ด้านการวิจัยด้านค่าบริการชุมชน ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านงบประมาณ สถาบันศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณภายใต้การมีระบบติดตามตรวจสอบจากสังคมได้

หลักสูตรมหาวชิราวุธ

การบริหารจัดการใช้การบริหารในรูปแบบกรรมการให้มาก

ผู้บริหารมีความสามารถเฉพาะตัวให้มาก กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน กระบวนการสรรหาบุคลากรสามารถกระทำได้โดยใช้การสัมภาษณ์และพิจารณาจากประวัติการศึกษาและการทำงานที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับคำแนะนำหรือผู้แนะนำที่ผู้บริหารสถาบันรู้จัก ใช้การทดสอบผู้สมัคร การพัฒนาบุคลากรสถาบันการศึกษาที่สังกัดควรให้ทุนการศึกษาต่อแก่บุคลากร สถาบันการศึกษาควรให้บุคลากรลาศึกษาเต็มเวลาในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติงานแทนและให้ลาศึกษาต่อบางเวลาในกรณีที่ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน มีการใช้บุคลากรของสถาบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพทั้งภายในและต่างประเทศร่วมกันจัดการเรียนการสอน สถาบันการศึกษาใช้วิธีจูงใจบุคลากรโดยเน้นปัจจัยที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การยกย่อง มอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ จูงใจบุคลากรในรูปแบบสวัสดิการ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย บริการรถรับส่ง สถาบันการศึกษาควรมีจำนวนและคุณภาพอาจารย์พยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐาน ระบบการจ้างอาจารย์พิเศษยังคงเป็นสิ่งจำเป็น สถาบันการศึกษาใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีห้องเรียนเพียงพอที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีอุปกรณ์โสตประจำและอยู่ในสภาพดีใช้ได้ตลอดเวลา มีห้องบริการจัดการเรียนการสอนทางไกล ห้องสมุดมีลักษณะทางกายภาพตามมาตรฐาน มีหนังสือทุกประเภทตามมาตรฐาน มีระบบการสืบค้นข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องปฏิบัติการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ห้องทำงาน ห้องประชุม/ปรึกษาพักผ่อน สอดคล้องและเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่สภาพแวดล้อมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และมีความปลอดภัย จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource Center) ภายในสถาบันการศึกษา ด้านงบประมาณที่ได้รับจากรัฐและรายได้จากการบริหารจัดการในสถาบันการศึกษา การบริหารงบประมาณของสถาบันการศึกษาควรจะต้องนำไปสู่การพึ่งตนเอง (Self finance) สถาบันศึกษามีแผนงบประมาณรายรับ รายจ่ายประจำปี มีการกำหนดค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาทุกหลักสูตร ควรจัดทำงบประมาณด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านค่าบริการชุมชน ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านงบลงทุน สถาบันศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณภายใต้การมีระบบติดตามตรวจสอบจากสังคมได้

หลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต

การบริหารจัดการใช้การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการให้มาก

ผู้บริหารมีความสามารถเฉพาะตัวให้มาก กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน ให้ความสำคัญกับคำแนะนำหรือผู้แนะนำที่ผู้บริหารสถาบันรู้จัก ใช้การทดสอบผู้สมัคร การพัฒนาบุคลากรสถาบันการศึกษาที่สังกัดควรให้ทุนการศึกษาต่อแก่บุคลากร สถาบันการศึกษาควรให้บุคลากรลาศึกษาเต็มเวลาในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติงานแทนและให้ลาศึกษาต่อบางเวลาในกรณีที่ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน มีการใช้บุคลากรของสถาบันการ

ศึกษาและสถานบริการสุขภาพทั้งภายในและต่างประเทศร่วมกันจัดการเรียนการสอน สถาบันการศึกษาใช้วิธีจูงใจบุคลากรโดยเน้นปัจจัยที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การยกย่อง มอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ จูงใจบุคลากรในรูปแบบสวัสดิการ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย บริการรถรับส่ง สถาบันการศึกษาควรมีจำนวนและคุณวุฒิอาจารย์พยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐาน ระบบการจ้างอาจารย์พิเศษยังคงเป็นสิ่งจำเป็น สถาบันการศึกษาใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีห้องเรียนเพียงพอที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีอุปกรณ์โสตประจำและอยู่ในสภาพดีใช้ได้ตลอดเวลา มีห้องบริการจัดการเรียนการสอนทางไกล ห้องสมุดมีลักษณะทางกายภาพตามมาตรฐาน มีหนังสือทุกประเภทตามมาตรฐาน มีระบบการสืบค้นข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องปฏิบัติการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ห้องทำงาน ห้องประชุม/ปรึกษาพักผ่อน สอดคล้องและเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่สภาพแวดล้อมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และมีความปลอดภัย จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource Center) ภายในสถาบันการศึกษา ด้านงบประมาณที่ได้รับควรมาจากภาครัฐและรายได้จากการบริหารจัดการในสถาบันการศึกษา การบริหารงบประมาณของสถาบันการศึกษาควรจะต้องนำไปสู่การพึ่งตนเอง (Self finance) สถาบันศึกษามีแผนงบประมาณรายรับรายจ่ายประจำปี มีการกำหนดค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาทุกหลักสูตร ควรจัดทำงบประมาณด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านค่าบริการชุมชน ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านงบลงทุน สถาบันศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณภายใต้การมีระบบติดตามตรวจสอบจากสังคมได้

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยสรุปประเด็นการอภิปรายได้ดังนี้

1. วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งขนาดสภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2545-2549 ในครั้งนี้ ศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย และได้ดำเนินการตามวิธีการวิจัยตามกระบวนการเทคนิคเดลฟายโดยมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 27 ท่าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Macmillin (1971 อ้างถึงในเกษม บุญอ่อน, 2522 :27) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยแบบเดลฟาย พบว่าหากมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะน้อยมาก

การสร้างแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ ได้สร้างตามวิธีการสร้างแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิคเดลฟาย และการได้มาซึ่งแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประมวลเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2545-2549 จำนวนรอบของการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้รวม 3 รอบ จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า การตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 มีความแตกต่างกันอย่างมาก ผู้วิจัยจึงยุติการวิจัยและเสนอผลการวิจัยจากแบบสอบถามรอบที่ 3

2. อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการวิจัยอนาคตภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2545-2549 มีสาระสำคัญและประเด็นการอภิปรายดังนี้

หลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทาง

ลักษณะหลักสูตรผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก ปัจจัยภายนอกวิชาชีพ ปัจจัยภายในวิชาชีพ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรเดียวกัน เป็นหลักสูตรบูรณาการ เน้นไปที่การผสมผสานหลายสาขาวิชา ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายสาขาได้มองเห็นความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการหรือสหวิทยาการเพราะมนุษย์เป็นองค์รวม วิชาต่างๆ ที่สอนในปัจจุบันมีลักษณะเฉพาะทางมากขึ้น คนรู้สิ่งต่างๆ เฉพาะส่วนมากขึ้นเช่นเดียวกัน แต่การแก้ปัญหาต่างๆ จำเป็นต้องใช้ความรู้หลากหลายสาขาวิชา โดยเฉพาะวิชาการพยาบาล ที่ต้องการให้การพยาบาลคนทั้งคนที่ไม่สามารถแยกส่วนได้ วิทยาการยุคใหม่ได้สร้างองค์ความรู้แบบแยกส่วนมากขึ้น แดกแขนงมากขึ้นความรู้จึงเป็นเฉพาะทางมากขึ้น การเป็น specialization เป็นสิ่งที่ดี แต่การสอนสหวิทยาการต้องเป็นคนคนเดียวไม่ใช่ต่างคนต่างสอนเฉพาะทางของตน(ศรีเกียรติ อนันต์ สวัสดิ์, 2541 :6-7) การให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางของหลักสูตรจะทำให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่แตกต่างกันสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในประเด็นนี้คือศักยภาพความพร้อมของท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในระดับใด จัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อดูแลสุขภาพประชาชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเน้นเรื่อง การส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคของประชาชนสอดคล้องกับนโยบายในแผนพัฒนาการพยาบาลและผดุงครรภ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2549 สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในแต่ละหลักสูตรมีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพ ได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นทางตรงที่สถาบันการศึกษาเลือกใช้ได้แก่ระบบการประกันคุณ

ภาพมาตรฐาน ISO CIPP รวมทั้งมาตรฐานแบบอื่นๆที่สถาบันพัฒนาขึ้นหรือทางอ้อมจากการรับรองสถาบันการศึกษาพยาบาลของสภาการพยาบาลเพราะจะเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาพยาบาล(กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2541 :21) การกำหนดปรัชญาของหลักสูตรควรครอบคลุมความเชื่อทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านการจัดการศึกษา และด้านผู้สำเร็จการศึกษา ปรัชญาด้านวิชาชีพการพยาบาล ควรครอบคลุมโนมติกของคน สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการพยาบาล.ปรัชญาด้านการจัดการศึกษา ควรครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาพยาบาล วัตถุประสงค์ที่ควรกำหนดให้มีในหลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทางคือ มุ่งให้บัณฑิต มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพยาบาลเฉพาะทางได้อย่างถูกต้อง ทราบแนวโน้มนวิชาชีพและวิทยาการใหม่ๆที่ใช้ในการทำงาน นำรูปแบบการพยาบาลที่เลือกสรรมาใช้ในการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการพัฒนาความรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ส่วนประกอบของหลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทางควรประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป และหมวดวิชาชีพ โดยหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน ได้แก่ พหุติกรรมศาสตร์ กลุ่มสัมพันธ์ ธรรมชาติมนุษย์ เทคโนโลยีทางการศึกษา ในหมวดวิชาชีพ รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียนหลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทาง ได้แก่ ทฤษฎีการพยาบาล กลุ่มรายวิชาการอบรมระยะสั้นเฉพาะทางของแต่ละสาขาลักษณะการประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่ตัดสินได้-ตก โดยให้ผู้เรียนกำหนดแผนการประเมินผลของตนเองใช้เกณฑ์การประเมินผลตามที่สถาบันการศึกษาได้กำหนดให้ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตนเองตลอดเวลา มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบการประเมินผล มีการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา จากการศึกษาของจุฬาลักษณ์ ฌิรัตน์พันธุ์และบุญศรี ปราภณศักดิ์(2537 :25)เพื่อทราบความคิดเห็นของผู้ผ่านการอบรม และผู้บังคับบัญชาระดับต้น ต่อความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณภาพของผู้ผ่านเปรียบเทียบกับระหว่างก่อนการอบรมและหลังการอบรมแล้ว 1 ปี และความพึงพอใจของผู้ผ่านการอบรมต่อหลักสูตรเฉพาะทางการบริหารการพยาบาล พบว่า จากการอบรมแล้ว 1 ปี ผู้ผ่านการอบรมมีความคิดเห็นว่า ความรู้ความสามารถ และคุณภาพของตนนั้นสูงกว่าก่อนการอบรม ทั้งด้านการบริหาร การวิจัย คุณลักษณะส่วนบุคคล และในภาพรวมซึ่งมีความคิดเห็นเช่นเดียวกับของผู้บังคับบัญชาระดับต้น สำหรับความพึงพอใจในหลักสูตรพบว่าผู้ผ่านการอบรมเกือบทั้งหมดมีความพึงพอใจในระดับสูง มีเพียงคนเดียวที่พึงพอใจในระดับปานกลางส่วนเหตุผลของความพึงพอใจคือ คิดเห็นว่าเป็นหลักสูตรสำเร็จรูปที่ช่วยพัฒนาทั้งด้านความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ ความเชื่อมั่นในบทบาทและตำแหน่ง สามารถชี้แนะผู้อื่น และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ทั้งยังเห็นว่าบรรยากาศในการอบรมดีมาก

กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับการจัดการ

เรียนการสอน 2 แบบ คือการจัดการเรียนการสอนเน้นข้อความรู้(เน้นการบรรยาย) ซึ่งเน้นการให้ความรู้และการแบบแก้ปัญหา เหมาะกับหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมสั้นเพียงไม่กี่เดือน จัดการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กัน สอดคล้องกับการศึกษาของ ผาสูววรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ(2536 : 39)พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต(สาธารณสุขศาสตร)สาขาพยาบาลมีความพอใจกับการฝึกปฏิบัติงานประกอบการเรียนการสอนสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาโทสาขาสุขศึกษา(อติสรา ชูชาติ และมัทธิกา ตระกูลวงษ์ พ.ศ. 2532:54 และคณะกรรมการประเมินผลการฝึกอบรมภาคสนาม 2531:10-14 อ้างถึงในผาสูววรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยาและคณะ,2536 : 39)ใช้สถานการณ์จริงในการเรียนการสอน ภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานที่ที่ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยให้พัฒนาแนวคิดหรือสร้างงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีการประเมินผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนรวมทั้งจัดการเรียนการสอนแบบโครงการและปฏิบัติจริงในกรอบของเนื้อหาทฤษฎีให้เอื้อต่อการดึงศักยภาพในผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำผลวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ใช้การสื่อสารแบบ Two way communication ผู้เรียนและผู้สอนสามารถอภิปรายซักถามสิ่งที่เข้าใจไม่ตรงกันรวมทั้งเพื่อให้ความรู้มีการถ่ายโอนกันให้ผู้เรียนสัมผัสกับผู้เรียนสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะผู้เรียนสาขาด้านสุขภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing)เป็นการสอนให้เรียนรู้ด้วยการกระทำซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้า และลงมือกระทำจริงๆด้วยตนเองมากที่สุด(เสาวนีย์ กานต์เดชะรักษ์, 2539 :45) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning)เป็นการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะไปหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาโดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการแสวงหาความรู้ รู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความพร้อมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักมิฉะนั้นอาจพบปัญหาและอุปสรรคดังที่พยอม กนกทิพย์และคณะ(2539)พบว่านักศึกษาหลักสูตรต่อเนื่องต้องใช้เวลาในการปรับตัวกับระบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักอุปสรรคในที่นี้หมายถึงการมีเวลาในการค้นคว้าน้อย หนังสือและเอกสารมีไม่เพียงพอ ต้องการให้ผู้สอนช่วยเหลือในเนื้อหาที่ยาก นอกจากนี้ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันคือ การดูแลเอาใจใส่ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน Creedy และ Hand (1996)ได้ทำการศึกษาอาจารย์พยาบาลที่ใช้การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักพบว่าผู้สอนเกิดความรู้สึกริดก้างวลและเครียดบทบาทที่เปลี่ยนไป จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอาจารย์(นงลักษณ์ สุวิสิทธิ์,2541: 31) จัดการเรียนการสอนแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)จากการศึกษาของอรพรรณ ลือบุญรัชชชัย(2538)พบว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณมี

คะแนนความคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบเดิม จัดให้ผู้เรียนได้มีการศึกษาจากสถาบันที่มีคุณภาพภายในประเทศเพื่อให้ผู้เรียนเห็นรูปแบบที่ดีนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานของตนได้เหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหน่วยงานฝ่ายบริการควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการอบรมระยะสั้นเฉพาะทางให้มากขึ้น

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ง่าย รู้กว้างตามทันการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์รอบข้าง ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งการเปลี่ยนแปลงของโลก การเปลี่ยนแปลงภายนอกวิชาชีพ การเปลี่ยนแปลงภายในวิชาชีพเพื่อรู้เท่าทันสิ่งเหล่านี้และนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ต้องเป็นผู้นำที่มีความทันสมัย กล้าตัดสินใจ บุคลิกภาพดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถพยากรณ์เหตุการณ์เพื่อการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางการพยาบาลได้ว่ามีจุดเปลี่ยนแปลงในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเป็นอย่างไร(ศิริพร คันดิพุลวินัย, 2537)และในขณะเดียวกันก็สามารถเป็นผู้ตามที่ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานและสร้างสัมพันธภาพสอดคล้องกับการศึกษาของกรองไค อุณหสูต(2539) ในเรื่องลักษณะพยาบาลที่สังคมคาดหวังพบว่าพยาบาลและผู้รับบริการมีความเห็นสอดคล้องกันด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ต้องการลักษณะพยาบาลที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ในขณะที่ผู้ร่วมงานต้องการพยาบาลที่มีความหนักแน่นทางอารมณ์ และในขณะเดียวกันจากการศึกษาของ พูนพิลาศ โรจนสุพจน์และคณะ(2541: 8)พบว่าการปรับปรุงภาพลักษณ์พยาบาลมีความจำเป็นที่จะต้องเน้นการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร นอกเหนือจากการให้บริการที่มีคุณภาพต่อผู้รับบริการในทุกระดับของการบริการ มีคุณธรรม จริยธรรม รักและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพเป็นสิ่งที่อยู่ภายในบุคคลแต่ละคนจะแสดงออกมาภายนอกมีความเป็นไทยและการแสดงออกของความเป็นไทยและความเป็นสากลได้เหมาะสม พัฒนาตนเองและศาสตร์ทางการพยาบาลอยู่เสมอ มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติได้อย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสารกับผู้อื่นด้วยภาษาสากล ซึ่งเป็นพื้นฐานการศึกษาที่สำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นที่ปรึกษาที่ดีกับผู้ป่วย พยาบาลด้วยกันและบุคลากรในทีมสุขภาพ มีความสามารถในการถ่ายทอด มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้การทำงานได้ผลและมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในภาวะปัจจุบันที่มีทรัพยากรจำกัดแต่ต้องการคุณภาพสูง มีบทบาททางด้านการเมืองเพิ่มขึ้นซึ่งมรดก ลิมวัฒนา(2541)กล่าวว่าความสามารถในเชิงการเมืองมีพฤติกรรมสำคัญอยู่ 3ประการ คือ การเจรจาต่อรอง การเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ และการจัดการต่อข้อขัดแย้ง ทำงานในบทบาทอิสระของพยาบาลได้เด่นชัดขึ้น นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มคุณภาพการพยาบาล นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอให้พยาบาลควรมีอารมณ์ขัน ซึ่ง

ละเอียด แจ่มจันทร์(2541 :84) ได้กล่าวว่าการมีชั้นเป็นลักษณะที่ดึงดูดความสนใจเป็นธรรมชาติของการดำรงชีวิตมนุษย์เสียงหัวเราะจะช่วยแก้ปัญหาได้ในยามเครียด เนื้อือล้า ท้อแท้

การบริหารจัดการในด้านอาคาร สถานที่ งบประมาณ ใช้การบริหารในรูปคณะกรรมการให้มาก ผู้บริหารมีความสามารถเฉพาะตัวให้มาก กล่าวคือ กล่าวทำ กล่าวตัดสินใจเปิดโอกาสให้นักวิชาการทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน จากการศึกษาของฟ้านุ้ย เรื่องเลิศบุญ(2538) แนวโน้มการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในศตวรรษที่ 21 พบว่าการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในศตวรรษ มีแนวโน้มการกระจายอำนาจในการตัดสินใจสูง ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมในและรับผิดชอบ การมอบอำนาจการตัดสินใจตามภารกิจและหน้าที่ในสายงาน และใช้ระบบการประเมินผลเป็นกลไกในการตรวจสอบเพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาควรใช้เมทริกส์การตัดสินใจเป็นกลไกให้เกิดความคล่องตัวและการมีส่วนร่วมในการบริหาร รวมทั้งความรับผิดชอบต่อตัดสินใจของผู้บริหารระดับต่างๆสอดคล้องกับ กาญจนา จันทร์ไทย(2541:27)พบว่าอาจารย์พยาบาลปรารถนาให้ผู้บังคับบัญชาแสดงพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม กระบวนการสรรหานักวิชาการสามารถกระทำได้โดย ใช้การสัมภาษณ์และพิจารณาจากประวัติการศึกษาและการทำงานที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับคำแนะนำหรือผู้แนะนำที่ผู้บริหารสถาบันรู้จักใช้การทดสอบผู้สมัคร นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังเสนอว่า หากกระบวนการสรรหานักวิชาการใช้ร่วมกันทั้ง 3 กรณีก็จะทำให้ได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากรสถาบันการศึกษาที่สังกัดควรให้ทุนการศึกษาต่อแก่บุคลากรสถาบันการศึกษา ให้นักวิชาการลาศึกษาเต็มเวลาในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติงานแทนและให้ลาศึกษาต่อบางเวลาในกรณีที่ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน สถาบันการศึกษาใช้วิธีจูงใจบุคลากรโดยเน้นปัจจัยที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การยกย่อง มอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ จูงใจบุคลากรในรูปแบบสวัสดิการ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย บริการรถรับส่ง สถาบันการศึกษาควรมีจำนวนและคุณภาพอาจารย์พยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐาน สถาบันการศึกษาใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีห้องเรียนเพียงพอที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีอุปกรณ์โสตประจำและอยู่ในสภาพดีใช้ได้ตลอดเวลา ห้องสมุดมีลักษณะทางกายภาพตามมาตรฐาน มีหนังสือทุกประเภทตามมาตรฐาน มีระบบการสืบค้นข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องปฏิบัติการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ห้องทำงาน ห้องประชุม/ปรึกษาพักผ่อน สอดคล้องและเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่สภาพแวดล้อมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และมีความปลอดภัย จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource Center) ภายในสถาบันการศึกษา ด้านงบประมาณที่ได้รับควรมาจากภาครัฐในจำนวนที่เพียงพอ และรายได้จากการบริหารจัดการในสถาบันการศึกษา การบริหารงบประมาณของสถาบันการศึกษาควรจะต้องนำไปสู่การพึ่งตนเอง (Self finance) มีอิสระในการบริการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล

และจะต้องมีความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอกซึ่งจะต้องแสดงความโปร่งใสในการบริหาร(ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์ 2541: 20) สถาบันการศึกษามีแผนงบประมาณรายรับรายจ่ายประจำปี มีการกำหนดค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาทุกหลักสูตร ควรจัดทำงบประมาณด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านค่าบริการชุมชน ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านงบประมาณ สถาบันการศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณภายใต้การมีระบบติดตามตรวจสอบจากสังคมได้ จากการศึกษาของจิรา เหมย์(2540)เรื่องการนำเสนอรูปแบบงบประมาณสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่าในการใช้งบประมาณสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศมีอิสระที่จะนำงบประมาณไปใช้ได้โดยไม่ต้องเคร่งครัดเรื่องการใช้จ่ายแต่ควบคุมโดยใช้ระบบการตรวจสอบอิเล็กทรอนิกส์ เน้นการตรวจสอบที่ผลการดำเนินงานซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้กับรัฐ ในขณะที่การใช้งบประมาณของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยต้องใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนดโดยเคร่งครัดรวมทั้งการประเมินผลการใช้งบประมาณ การนำเสนอรูปแบบงบประมาณสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย ประกอบด้วย หลักการอุดมศึกษา 4 ประการ คือ ความเป็นเลิศทางวิชาการ ความสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม ความรับผิดชอบและให้สังคมตรวจสอบได้ และความมีอิสระในการดำเนินงาน โดยมีหลักการงบประมาณ คือ รัฐจะจัดสรรงบประมาณให้สถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่การอุดมศึกษาเป็นบริการของรัฐ โดยผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม การจัดสรรงบประมาณต้องเพียงพอที่สถาบันอุดมศึกษารักษามาตรฐานวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างมีอิสระแต่ต้องมีระบบการที่ตรวจสอบได้ การจัดสรรงบประมาณและการตรวจสอบพิจารณาที่ผลการปฏิบัติงาน และเป็นตรวจสอบหลังการดำเนินงาน กระบวนการจัดสรรงบประมาณให้มีการกำหนดสูตรในการคำนวณเงินสนับสนุนให้ชัดเจนและมีองค์กรที่รับผิดชอบเรื่องการจัดสรรงบประมาณให้กับสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะการบริหารงบประมาณ สถาบันอุดมศึกษาจัดระบบสารสนเทศทางการเงินและการบัญชี ระบบการติดตามผลการปฏิบัติงาน ส่วนการติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณจากภายนอกหลังการดำเนินงานจากรายงานที่สถาบันอุดมศึกษาแสดงต่อสาธารณชน

หลักสูตรมหำบัณฑิต

ลักษณะหลักสูตรผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก ปัจจัยภายนอกวิชาชีพ ปัจจัยภายในวิชาชีพตรงกับความต้องการของสังคม เป็นหลักสูตรบูรณาการเน้นไปที่การผสมผสานหลายสาขาวิชา พรัช หนูแก้ว(2541: 25) ได้สรุปความสำคัญของการ

บูรณาการไว้ว่า การรวมเนื้อหาจากหลายวิชาสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและสามารถมองเห็นปัญหาได้กว้างขึ้น อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหในการตอบคำถามที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลายวิชา ให้ผู้เรียนได้เห็นข้อเท็จจริงได้ดีอีกด้วย โดยท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่แตกต่างกันสิ่งที่ต้องคำนึงถึงประเด็นนี้คือ ศักยภาพของท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมร่วมได้ในระดับใด จัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพประชาชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เน้นเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของประชาชนสอดคล้องกับนโยบายในแผนพัฒนาการพยาบาลและผดุงครรภ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2549 สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในแต่ละหลักสูตรมีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นทางตรงที่สถาบันการศึกษาเลือกใช้ได้แก่ระบบการประกันคุณภาพมาตรฐาน ISO CIPP รวมทั้งมาตรฐานแบบอื่นๆที่สถาบันพัฒนาขึ้นหรือทางอ้อมจากการรับรองสถาบันการศึกษาพยาบาลของสภาการพยาบาลเพราะจะเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาพยาบาล(กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2541 :21) หลักสูตรเอื้อต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอุปนิสัยจิตใจของผู้เรียน การกำหนดปรัชญาของหลักสูตรควรครอบคลุมความเชื่อทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านการจัดการศึกษา และด้านผู้สำเร็จการศึกษา โดยปรัชญาด้านวิชาชีพการพยาบาล ควรครอบคลุมมโนคติของคน สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการพยาบาล ปรัชญาด้านการจัดการศึกษา ควรครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาพยาบาล วัตถุประสงค์ที่ควรกำหนดให้มีในหลักสูตรมหาบัณฑิต คือ มุ่งให้บัณฑิต เป็นผู้นำในการพัฒนาหน่วยงานและวิชาชีพ รวมทั้งสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสนใจใฝ่รู้ ศึกษาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ปฏิบัติงานในบทบาทผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลคลินิก หรือผู้สอนหรือผู้บริหารการพยาบาลในสาขาวิชาที่เลือกสรรได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นตัวอย่างที่ดีของพยาบาลวิชาชีพในด้านความเป็นนักวิชาการ นักบริหาร หรือนักปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ และมีอิสระภายใต้ขอบเขตของวิชาชีพ เป็นผู้มีความรู้ จริยธรรม และมีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ ริเริ่ม ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการพยาบาล ใช้กระบวนการพยาบาลในการแก้ปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อนของผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาแนวคิดและความรู้ที่ลึกซึ้งในศาสตร์การพยาบาลและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพยาบาลทางคลินิกเฉพาะสาขา เป็นที่ปรึกษาแก่พยาบาล บุคลากรอื่นในทีม สุขภาพเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการการดูแลสุขภาพ แก้ไขปัญหาการให้บริการสุขภาพ ในการจัดการศึกษาแผน ก แบบ ก(2) (ทำวิทยานิพนธ์) เน้นการผลิตมหาบัณฑิตที่มีความสามารถในการวิจัย เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติการพยาบาล การสอนและการบริหาร

ส่วนการจัดการศึกษาแผน ข {ทำโครงการทางการพยาบาล} เน้นการผลิตมหาบัณฑิตที่มีความสามารถในการประยุกต์ผลการวิจัยในการปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติการพยาบาล การสอน และการบริหารการพยาบาล ส่วนประกอบของหลักสูตรมหาบัณฑิตหมวดวิชาแกน รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน วิทยาศาสตร์สุขภาพ ทฤษฎีการพยาบาล สถิติ ระเบียบวิธีวิจัย หมวดวิชาเฉพาะ สาขา สาขาที่ควรจัดให้ผู้เรียน การพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาลผู้สูงอายุ การพยาบาลมารดา และทารก การพยาบาลเด็ก การพยาบาลอนามัยชุมชน การพยาบาลครอบครัว การพยาบาลสตรี การพยาบาลด้านการควบคุมการติดเชื้อ สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชการบริหารการพยาบาล- การพยาบาลศึกษา หมวดวิชาเลือกรายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน คือ กลุ่มวิชาผู้ชำนาญการพยาบาล ทางคลินิก กลุ่มวิชาการศึกษาพยาบาล กลุ่มวิชาการบริหารการพยาบาล การตลาดการพยาบาล ระบบสารสนเทศการพยาบาล ภาษาอังกฤษบัณฑิตศึกษา คอมพิวเตอร์ช่วยสอน กฎหมายและจริยธรรมในวิชาชีพการพยาบาล การประกันคุณภาพพยาบาลศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำการพยาบาล มนุษยสัมพันธ์กับการพยาบาล การพัฒนาบุคลากรการพยาบาล การเผยแพร่นวัตกรรมทางสุขภาพ การพยาบาลผู้ป่วยเรื้อรัง การวิจัยการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ การพยาบาลข้ามวัฒนธรรม จากการศึกษาของ Andrew & Boyle(1995) และ Kanitsaki(1994)พบว่า การเรียนรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความขัดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากความต่างนั้นๆมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งต่อคุณภาพของการให้การดูแลผู้ป่วย และความสามารถของพยาบาลในการให้การพยาบาลในลักษณะ holistic care อย่างแท้จริง เพราะถ้าพยาบาลและผู้ป่วยไม่สามารถเข้าใจกันได้คุณภาพของงานบริการก็ย่อมจะดีไปไม่ได้เช่นกัน(วันเพ็ญ พิชิตพรชัย,2541 :6) การทำวิทยานิพนธ์ควรจัดการศึกษาโดยให้ผู้เรียนทำวิทยานิพนธ์(แผน ก) หรือจัดการศึกษาโดยให้ผู้เรียนทำโครงการทางการพยาบาล(แผน ข) เป็นรายบุคคลหรือจัดการศึกษาโดยให้ผู้เรียนทำโครงการทางการพยาบาล (แผนข) เป็นรายกลุ่ม ลักษณะการประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่ตัดสินได้-ตกโดยให้ผู้เรียนกำหนดแผนการประเมินผลของตนเองใช้เกณฑ์การประเมินผลตามที่สถาบันการศึกษาได้กำหนดให้ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตนเองตลอดเวลา นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบการประเมินผล มีการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา ภาสววรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ ได้ทำการศึกษาติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาพยาบาลสาธารณสุข พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในระดับค่อนข้างมากขึ้นไป การทำงานเป็นที่พึงพอใจของทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ในด้านความคิดเห็นต่อหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติงานประกอบการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามมีความเหมาะสมเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความทันสมัย ครอบคลุมมีประโยชน์สามารถนำไปใช้ได้

กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการดึงศักยภาพในผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถจัดการเรียนการสอน ได้ 2 แบบ คือ แบบแก้ปัญหา แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับมหาวิทยาลัยที่มีเวลาในการศึกษาเป็นปีซึ่ง การเรียนรู้ในวิชาชีพขานนั้นมุ่งที่การปฏิบัติจริง โดยการประยุกต์ความรู้อย่างอัตโนมัติ คือคิดและใช้ความรู้ได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ และอย่างสร้างสรรค์ นำความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องมีวิธีการแสวงหาความรู้ได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องอาศัยครูเป็นผู้ให้ข้อเท็จจริงทั้งหมด(เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์, 2539 :25) จัดรายวิชาให้มีความหลากหลายในสาขาวิชาต่างๆที่จะให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความต้องการ นำวิจัยมาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีวิจัยเป็นวิธีสอน เช่น การทำวิจัยฉบับจิ๋ว (Baby Research) หรือ การทำวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วยวิจัยให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์ผู้สอนและของนักวิจัยชั้นนำในศาสตร์ที่ศึกษาใช้ผลวิจัยประกอบการสอนจากการศึกษาของ เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์ (2539)พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยทางการศึกษาพยาบาล สามารถพัฒนาผลการเรียน ความใฝ่รู้ เจตคติต่อการวิจัยและทักษะในการทำวิจัยของนักศึกษาพยาบาล และนักศึกษาพยาบาลจะสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ถ้าได้รับการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นอย่างต่อเนื่อง ใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยด้วยการจัดการเรียนการสอนภาคพิเศษและจัดการเรียนการสอนแบบทางไกลโดยให้มีการสาธิต การสอน การทดลองในห้องปฏิบัติการแล้วถ่ายทอดไปยังห้องเรียนที่อยู่ห่างไกล จัดให้มีการซักถามได้เหมือนในห้องเรียนปกติ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นตัวเชื่อมระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้เรียนอย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพในการสอนใช้การสื่อสารแบบ Two way communication เพื่อให้ความรู้มีการถ่ายโอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนระหว่างสถาบันการศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ สามารถเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันการศึกษาได้ในการศึกษาในระดับเดียวกัน จัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป จากการศึกษาของ ผาสุวรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยาและคณะ(2536:39)พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต(สาธารณสุขศาสตร)สาขาพยาบาลมีความพอใจกับการฝึกปฏิบัติงานประกอบการเรียนการสอนสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาโทสาขาสุขศึกษา(อภิสรา ชูชาติ และนุทธิกา ตระกูลวงษ์ พ.ศ. 2532:54 และคณะกรรมการประเมินผลการฝึกอบรมภาคสนาม 2531:10-14 อ้างถึงในผาสุวรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยาและคณะ,2536 : 39) ใช้สถานการณ์จริงในการจัดการเรียนการสอน นำระบบพยาบาลพี่เลี้ยง (Mentorship) เข้ามาในระบบการจัดการเรียนการสอนจากการศึกษาของ สายพร รัตนเรืองวัฒนา

และคณะเรื่องความวิตกกังวลของพยาบาลจบใหม่ คุณลักษณะทั่วไปและความสามารถทางคลินิกของพยาบาลที่เลี้ยงตามความต้องการของพยาบาลจบใหม่ พบว่า พยาบาลจบใหม่มีความวิตกกังวลในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างไรก็ตามทุกคนต้องการมีพยาบาลที่เลี้ยง โดยต้องการพยาบาลที่เลี้ยงที่มีคุณลักษณะทั่วไปดี และมีความสามารถในการปฏิบัติงานทางคลินิกในระดับสูง มีการทำแผนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ในภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานที่ ที่ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยให้พัฒนาแนวคิดหรือสร้างงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีการประเมินผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อีกทั้งจัดการเรียนการสอนแบบโครงการและปฏิบัติจริงในกรอบของเนื้อหาทฤษฎี จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชาเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นสากล นอกจากนี้ในภาพรวมตำราจากต่างประเทศค่อนข้างทันสมัยกว่าภายในประเทศ ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ในการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สามารถเลือกใช้วิธีการเรียนการสอนแบบต่างๆต่อไปนี้คือแบบอุปนัย (Inductive Method) การสอนแบบนิรนัย (Deductive Method) การสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Training) การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) จัดให้ผู้เรียนสัมผัสกับผู้เรียนสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะผู้เรียนสาขาด้านสุขภาพเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ควรปรับระบบการทำวิทยานิพนธ์ให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการค้นคว้าหาความรู้ สิ่งที่เราจะต้องคำนึงถึงก็คือความแตกต่างของนักศึกษากับการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ เพื่อให้คุณสมบัตินี้คงอยู่กับนักศึกษาตลอดการเป็นนักศึกษา และตลอดการประกอบอาชีพท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน (เบญจวรรณ ศรีโยธิน, 2540 :10) ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทำวิจัยทั้งคุณภาพและปริมาณรวมทั้งวิจัยรวมทั้งวิจัยปริมาณผนวกกับคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การสร้างองค์ความรู้ทางการพยาบาลได้ลึกซึ้งและครอบคลุมยิ่งขึ้น ความเป็นโลกาภิวัตน์ช่วยให้พยาบาลได้รับข้อมูล และการติดต่อสื่อสารกับนักวิชาการทั้งในและนอกสาขา มีการสร้างเครือข่ายหรือชุมชนของนักวิจัยที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีการร่วมการทำวิจัยในเชิงสหวิทยาการซึ่งจะเป็นแรงหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพการวิจัยและช่วยให้ความรู้เป็นสากลมากขึ้น นอกจากนี้องค์กรวิชาชีพ โดยเฉพาะสภาการพยาบาลและสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยและมื่นโยบาย สนับสนุนการวิจัยที่ชัดเจน อีกทั้งจัดให้มีวารสารตีพิมพ์ผลงานวิจัยของสมาชิกอยู่เสมอใน 10 ปีข้างหน้าผลการวิจัยทางการพยาบาลในประเทศไทยจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการเฉพาะสาขามากขึ้น โดยลักษณะเช่นนี้วิชาชีพการพยาบาลก็จะมีส่วนในการปรับปรุงสุขภาพและคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้น (สมจิต หนูเจริญกุล, 2540: 61-63) การเรียนในระดับมหาบัณฑิตควรจัดรองรับแผน ข {ทำโครงการทางการพยาบาล} มากขึ้นเพราะต้องการผู้ชำนาญ

ทางการพยาบาลมากขึ้น มีการเขียนบทความลงตีพิมพ์ในวารสารภายในและภายนอกประเทศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Course Requirement จากการศึกษาของ พรณนิกา ธรรมวิรัชและคณะ(2541 : 196-202)เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการเขียนเอกสารทางวิชาการของพยาบาลโรงพยาบาลศิริราชพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเขียนเอกสารทางวิชาการในช่วง 5 ปี(2535-2540) อยู่ในระดับต่ำ(ร้อยละ10.6)และเอกสารทางวิชาการที่เขียนมากที่สุดคือบทความในวารสารทางวิชาการ(ร้อยละ38.46)แรงจูงใจในการเขียนการเอกสารวิชาการมีความสัมพันธ์กับการเขียนเอกสารทางวิชาการ นอกจากนี้จากการศึกษาของ อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม(2536: 306-308)พบว่าผู้เขียนบทความวิชาการยังมีจำนวนน้อยและมีอยู่เฉพาะกลุ่มบุคคลร้อยละ 61 ที่เขียนบทความลงตีพิมพ์ในวารสารจบการศึกษาระดับปริญญาโท ปฏิบัติงานเป็นอาจารย์สาเหตุพยาบาลส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเขียนบทความวิชาการ ขาดความมั่นใจในการเสนอผลงาน ผู้เรียนในแต่ละหลักสูตรยังจำเป็นต้องมีประสบการณ์อย่างน้อย 2 ปี จัดให้ศึกษาดูงานจากสถาบันที่มีคุณภาพภายในและภายนอกประเทศ

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรมหาบัณฑิตผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าบัณฑิตควรมีลักษณะมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ง่าย มีความเป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจ บุคลิกภาพดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานและสร้างสัมพันธภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม รักและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพมีความเป็นไทยและการแสดงออกของความเป็นไทยและความเป็นสากลได้เหมาะสม มีวิสัยทัศน์กว้างไกลพัฒนาตนเองและศาสตร์ทางการพยาบาลอยู่เสมอ มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติได้อย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นด้วยภาษาสากล เป็นที่ปรึกษาที่ดีกับผู้ป่วย พยาบาลด้วยกันและบุคลากรในทีมสุขภาพ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ รั้วกว้างตามทันการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์รอบข้าง มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้การทำงานได้ผลและมีประสิทธิภาพ มีบทบาททางด้านการเมืองเพิ่มขึ้น ทำงานในบทบาทอิสระของพยาบาลได้เด่นชัดขึ้น นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ศึกษาอย่างเด่นชัดนำไปปฏิบัติการพยาบาล การบริหารการพยาบาล การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยนำศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาบูรณาการ มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอคุณลักษณะพยาบาลอาทิ อัมพล จินดาวัฒน์(2538: 3)ได้เสนอคุณสมบัติของพยาบาลในยุคโลกาภิวัตน์ได้เสนอไว้ดังนี้เป็นผู้รอบรู้ในวิชาชีพพยาบาล รู้กว้างมีการบริหารจัดการที่ดีโดยอาศัยหลักศาสตร์และศิลป์เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและคุณธรรมจริยธรรม จิตวิญญาณและความเป็นมนุษย์สูง วิณานานาศิลป์(2539: 14)พยาบาลในสองทศวรรษหน้านอกจากจะต้องมีคุณสมบัติสูงในทุกๆด้านเช่นในปัจจุบันแล้วควรมีคุณสมบัติอื่นๆเพิ่มขึ้นดังนี้ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศ มีความสามารถในการใช้และเรียนรู้ที่จะใช้เครื่องมือทางการแพทย์ที่มีเทคโนโลยีขั้นสูง มีความสามารถเชิงการประสานงานและสามารถทำงานช่วยเป็นทีมกับบุคลากรสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องได้ดี มีความสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อย 1 ภาษา มีความสามารถด้านการสื่อสาร มีความสามารถเชิงวิจัยมีความยืดหยุ่น และปรับตัวได้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลง ใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

การบริหารจัดการด้านอาคาร สถานที่งบประมาณ ใช้การบริหารในรูปคณะกรรมการให้มาก ผู้บริหารมีความสามารถเฉพาะตัวให้มาก กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน จากการศึกษาของฟามูซ เรืองเลิศบุญ(2538) แนวโน้มการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในศตวรรษที่ 21 พบว่าการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในศตวรรษ มีแนวโน้มการกระจายอำนาจในการตัดสินใจสูง ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมในและรับผิดชอบ การมอบอำนาจการตัดสินใจตามภารกิจและหน้าที่ในสายงาน และใช้ระบบการประเมินผลเป็นกลไกในการตรวจสอบเพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาควรใช้เมทริกส์การตัดสินใจเป็นกลไกให้เกิดความคล่องตัวและการมีส่วนร่วมในการบริหาร รวมทั้งความรับผิดชอบการตัดสินใจของผู้บริหารระดับต่างๆสอดคล้องกับ กาญจนา จันทรไทย(2541:27)พบว่าอาจารย์พยาบาลปรารถนาให้บังคับบัญชาแสดงพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม กระบวนการสรรหาบุคลากรสามารถกระทำได้โดย ใช้การสัมภาษณ์และพิจารณาจากประวัติการศึกษาและการทำงานที่ผ่านมา ให้ความสำคัญกับคำแนะนำหรือผู้แนะนำที่ผู้บริหารสถาบันรู้จัก ใช้การทดสอบผู้สมัครนอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังเสนอว่า หากกระบวนการสรรหาบุคลากรใช้ร่วมการทั้งสามวิธีก็จะทำให้ได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพการพัฒนาบุคลากรสถาบันการศึกษาที่สังกัดควรให้ทุนการศึกษาต่อแก่บุคลากรสถาบันการศึกษาควรให้บุคลากรลาศึกษาเต็มเวลาในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติงานแทนและให้ลาศึกษาต่อบางเวลาในกรณีที่ไม่มีการปฏิบัติงานแทน จากการศึกษาของ สว่างจิต นันทวาทและพิกุล เสงสนันกุล (2541: 41) เรื่องการศึกษาสถานภาพการปฏิบัติงานความต้องการการพัฒนาของบุคลากรสายการพยาบาลโรงพยาบาลน่านพบว่า พยาบาลในสังกัดโรงพยาบาลน่านต้องการการพัฒนาตนเองในด้านวิชาการต่างๆค่อนข้างสูง กลุ่มงานการพยาบาลซึ่งเป็นองค์ที่มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงต่อการพัฒนาวิชาชีพในโรงพยาบาล ควรพิจารณาระบบการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสม เป็นรูปธรรมและต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพของพยาบาลให้สูงขึ้นโดยต้องการศึกษาต่อในระดับ มีการใช้บุคลากรของสถาบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพทั้งภายในและต่างประเทศร่วมกันจัดการเรียนการสอน สถาบันการศึกษาใช้วิธีจ้างบุคลากรโดยเน้นปัจจัยที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การยกย่อง มอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ จูงใจบุคลากรในรูปแบบสวัสดิการ ได้แก่ ค่า

รักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย บริการรถรับส่ง สถาบันการศึกษาควรมีจำนวนและคุณภาพของอาจารย์ พยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐาน ระบบการจ้างอาจารย์พิเศษยังคงเป็นสิ่งจำเป็น สถาบันการศึกษาใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีห้องเรียนเพียงพอที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีอุปกรณ์ โสตประจำและอยู่ในสภาพดีใช้ได้ตลอดเวลา มีห้องบริการจัดการเรียนการสอนทางไกล ห้องสมุด มีลักษณะทางกายภาพตามมาตรฐาน มีหนังสือทุกประเภทตามมาตรฐาน มีระบบการสืบค้นข้อมูล โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องปฏิบัติการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ห้องทำงาน ห้องประชุม/ ปรีกษาพักผ่อน สอดคล้องและเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่สภาพแวดล้อมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และมีความปลอดภัย จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource Center) ภายในสถาบันการศึกษา ด้านงบประมาณที่ได้รับควรมาจากภาครัฐและรายได้จากการบริหารจัดการในสถาบันการศึกษา การบริหารงบประมาณของสถาบันการศึกษาควรจะต้องนำไปสู่การพึ่งตนเอง (Self finance) มีอิสระในการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและจะต้องมีความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ จากภายนอก ซึ่งจะต้องแสดงความโปร่งใสในการบริหาร(ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2541: 20)สถาบันศึกษามีแผนงบประมาณรายรับ รายจ่ายประจำปี มีการกำหนดค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาทุกหลักสูตร ควรจัดทำงบประมาณด้านการสอน ด้านการวิจัยด้านค่าบริการชุมชน ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านงบประมาณสถาบันศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณภายใต้การมีระบบติดตามตรวจสอบจากสังคมได้ จากการศึกษาของจิรา เคมีย์(2540)เรื่องการนำเสนอรูปแบบงบประมาณสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่าในการใช้งบประมาณสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศมีอิสระที่จะนำงบประมาณไปใช้ได้โดยไม่ต้องเคร่งครัดเรื่องการใช้จ่ายแต่ควบคุมโดยใช้ระบบการตรวจสอบอิเล็กทรอนิกส์ เน้นการตรวจสอบที่ผลการดำเนินงานซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้กับรัฐ ในขณะที่การใช้งบประมาณของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยต้องใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนดโดยเคร่งครัดรวมทั้งการประเมินผลการใช้งบประมาณ การนำเสนอรูปแบบงบประมาณสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยประกอบด้วย หลักการอุดมศึกษา 4 ประการ คือ ความเป็นเลิศทางวิชาการ ความสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม ความรับผิดชอบและให้สังคมตรวจสอบได้ และความมีอิสระในการดำเนินงาน โดยมีหลักการงบประมาณ คือ รัฐจะจัดสรรงบประมาณให้สถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่การอุดมศึกษาเป็นบริการของรัฐ โดยผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม การจัดสรรงบประมาณต้องเพียงพอที่สถาบันอุดมศึกษารักษามาตรฐานวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างมีอิสระแต่ต้องมีระบบการที่ตรวจสอบได้ การจัดสรรงบประมาณและการตรวจสอบพิจารณาที่ผลการปฏิบัติงาน และเป็นการตรวจสอบหลังการดำเนินงาน กระบวนการจัดสรรงบประมาณให้มีการกำหนดสูตรในการคำนวณเงินสนับสนุนให้ชัดเจน และมีองค์กรที่รับผิดชอบเรื่องการจัดสรรงบประมาณ

ให้กับสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะการบริหารงบประมาณ สถาบันอุดมศึกษาจัดระบบสารสนเทศทางการเงินและการบัญชี ระบบการติดตามผลการปฏิบัติงาน ส่วนการติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณจากภายนอกหลังการดำเนินงานจากรายงานที่สถาบันอุดมศึกษาแสดงต่อสาธารณชน

หลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต

ลักษณะหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน เป็นหลักสูตรบูรณาการ เน้นไปที่การผสมผสานหลายสาขาวิชา พรชัย หนูแก้ว(2541: 25) ได้สรุปความสำคัญของการบูรณาการไว้ว่า การรวมเนื้อหาจากหลายวิชาสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและสามารถมองเห็นปัญหาได้กว้างขึ้น อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาในการตอบคำถามที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลายๆวิชา ให้ผู้เรียนได้เห็นข้อเท็จจริงได้ดีอีกด้วย AMERICAN ASSOCIATION OF COLLEGES OF NURSING (1997) กล่าวถึงหลักสูตรปริญญาเอกที่มีคุณภาพควรมีการวิเคราะห์และนำประเด็นด้านสังคม จริยธรรม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง มาสัมพันธ์กับการพยาบาล การดูแลสุขภาพและการวิจัย จัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพประชาชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เปรมปรีดี ธรรมะจินดา(2540:78)ได้เสนอแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาพยาบาลในอนาคตโดยจัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน พร้อมทั้งพัฒนาการสอน การวิจัย การบริการที่แสดงให้เห็นบทบาทของพยาบาลในการดูแลสุขภาพทั้งในสถาบัน ชุมชนและที่บ้าน การจัดโปรแกรมการศึกษาต้องสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรในชุมชนและนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อให้ทราบถึงความต้องการด้านสุขภาพของชุมชน ในแต่ละหลักสูตรมีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นทางตรงที่สถาบันการศึกษาเลือกใช้ได้แก่ระบบการประกันคุณภาพมาตรฐาน ISO CIPP รวมทั้งมาตรฐานแบบอื่นๆที่สถาบันพัฒนาขึ้นหรือทางอ้อมจากการรับรองสถาบันการศึกษาพยาบาลของสภาการพยาบาลเพราะจะเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาพยาบาล(กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2541 :21) การกำหนดปรัชญาของหลักสูตรควรครอบคลุมความเชื่อทั้ง 3 ด้านได้แก่ ด้านวิชาชีพ ด้านการจัดการศึกษา และด้านผู้สำเร็จการศึกษา ปรัชญาด้านวิชาชีพการพยาบาล ควรครอบคลุมมโนคติของคน สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการพยาบาล ปรัชญาด้านการจัดการศึกษา ควรครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาพยาบาล วัตถุประสงค์ที่ควรกำหนดให้มีในหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต คือมุ่งให้บัณฑิต ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาความรู้ในทฤษฎีการพยาบาล และความรู้ในการปฏิบัติการพยาบาล โดยใช้ข้อมูลทั้งจากการปฏิบัติการพยาบาล การวิจัย และ

ข้อมูลในศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาการพยาบาลและระบบบริการสาธารณสุขของประเทศ เป็นผู้นำในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาวิชาชีพ มีบทบาทร่วมกับบุคลากรในทีมสุขภาพ ในการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขของประเทศ มีความสามารถในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ได้อย่างมีคุณภาพ เป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพของหน่วยงานต่างๆ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนประกอบของหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต ในหมวดบังคับซึ่งประกอบด้วย 3 หมวดย่อย ได้แก่ หมวดวิชาความรู้ทางการพยาบาล หมวดวิชาวิจัยหมวดวิชาประกอบ โดยหมวดวิชาความรู้ทางการพยาบาล รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน คือ การพัฒนาทฤษฎีการพยาบาล 1 สัมมนาพยาบาลศาสตร์ 1 การพัฒนาทฤษฎีการพยาบาล 2 สัมมนาพยาบาลศาสตร์ 2 นวัตกรรมการสอนทางการศึกษาพยาบาล ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในระบบบริการสาธารณสุข ปรัชญาสำหรับพัฒนาศาสตร์ทางการพยาบาล หมวดวิชาวิจัย รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียนคือ การออกแบบวิจัยทางการพยาบาล สัมมนาโครงการวิทยานิพนธ์ สถิติประยุกต์ในการวิจัย วิทยาศาสตร์สุขภาพ หมวดวิชาประกอบรายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียนคือกลุ่มวิชาพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาการระบาด กลุ่มวิชาการบริหารสาธารณสุขมูลฐาน กลุ่มวิชานามัยแม่และเด็ก กลุ่มวิชาโภชนาการ กลุ่มวิชาพยาธิสรีรวิทยา วิชาเลือก รายวิชาที่ควรจัดให้ผู้เรียน คือ ประเด็นร่วมสมัยในวิชาชีพการพยาบาลทฤษฎีบทบาทการแสดงออกที่เหมาะสมและการพัฒนาตนเองการศึกษาอิสระ (Independent Study) วิทยานิพนธ์ในหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิตมีความสำคัญต้องจัดให้มีในหลักสูตรลักษณะการประเมินผลเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่ตัดสินได้-ตก ให้ผู้เรียนกำหนดแผนการประเมินผลของตนเองโดยใช้เกณฑ์การประเมินผลตามที่สถาบันการศึกษาได้กำหนด ให้ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตนเองตลอดเวลามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบการประเมินผล มีการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา

กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการดึงศักยภาพในผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดสามารถจัดการเรียนการสอน ได้ 2 แบบ คือ แบบแก้ปัญหา แบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับคุณวุฒิบัณฑิตที่มีเวลาในการศึกษาเป็นปีซึ่งการเรียนรู้ในวิชาชีพพยาบาลนั้นมุ่งที่การปฏิบัติจริง โดยการประยุกต์ความรู้อย่างอัตโนมัติ คือ คิดและใช้ความรู้ได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ และอย่างสร้างสรรค์ นำความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องมีวิธีการแสวงหาความรู้ได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องอาศัยครูเป็นผู้ให้ข้อเท็จจริงทั้งหมด(เสาวนีย์ กานต์เดชาภิรักษ์, 2539 :25) จัดรายวิชาให้มีความหลากหลายในสาขาวิชาต่างๆที่จะให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความต้องการ นำวิจัยมาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธี

วิจัยเป็นวิธีสอน เช่น การทำวิจัยฉบับจิ๋ว (Baby Research) หรือ การทำวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วยวิจัย ให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์ผู้สอนและของนักวิจัยชั้นนำในศาสตร์ที่ศึกษาใช้ผลวิจัยประกอบการสอน ใช้กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล การสอนภาคพิเศษ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นตัวเชื่อมระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้เรียนอย่างหลากหลาย และมีประสิทธิภาพในการสอนใช้การสื่อสารแบบ Two way communication เพื่อให้ความรู้มีการถ่ายโอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนระหว่างสถาบันการศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศ สามารถเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันการศึกษาได้ในการศึกษาระดับเดียวกัน จัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป จากการศึกษาของ ผาสวรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยาและคณะ(2536 : 39)พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต(สาธารณสุขศาสตร)สาขาพยาบาลมีความพอใจกับการฝึกปฏิบัติงานประกอบการเรียนการสอนสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาศึกษาปริญญาโทสาขาสุขศึกษา(อติสรา ชูชาติ และมัทธิกา ตระกูลวงษ์ พ.ศ. 2532:54และคณะกรรมการประเมินผลการฝึกอบรมภาคสนาม 2531:10-14 อ้างถึงในผาสวรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยาและคณะ,2536 : 39) ใช้สถานการณ์จริงในการจัดการเรียนการสอน นำระบบพยาบาลพี่เลี้ยง (Mentorship) เข้ามาในระบบการจัดการเรียนการสอนจากการศึกษาของ สายพร รัตนเรืองวัฒนาและคณะเรื่องความวิตกกังวลของพยาบาลจบใหม่ คุณลักษณะทั่วไปและความสามารถทางคลินิกของพยาบาลพี่เลี้ยงตามความต้องการของพยาบาลจบใหม่ พบว่า พยาบาลจบใหม่มีความวิตกกังวลในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างไรก็ตามทุกคนต้องการมีพยาบาลพี่เลี้ยง โดยต้องการพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีคุณลักษณะทั่วไปดี และมีความสามารถในการปฏิบัติงานทางคลินิกในระดับสูง มีการทำแผนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน มีการทำแผนการเรียนการสอนร่วมกัน ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ในภาคปฏิบัติให้ผู้เรียนได้ฝึกในสถานที่ ที่ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยให้พัฒนาแนวคิดหรือสร้างงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีการประเมินผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อีกทั้งจัดการเรียนการสอนแบบโครงการและปฏิบัติจริงในกรอบของเนื้อหาทฤษฎี จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชา ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) สามารถเลือกใช้วิธีการเรียนการสอนแบบต่างๆต่อไปนี้คือแบบอุปนัย (Inductive Method) การสอนแบบนิรนัย (Deductive Method) การสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Training) การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing)การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning)การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)จัดให้ผู้เรียนสัมผัสกับผู้เรียนสาขาอื่นๆ โดยเฉพาะผู้เรียนสาขา ด้านสุขภาพ นอกจากนี้ควรปรับระบบการทำวิทยานิพนธ์ให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการค้นคว้าหาความรู้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทำวิจัยทั้งคุณภาพและปริมาณ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงก็คือความแตก

ค่งของนักศึกษากับการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ เพื่อให้คุณสมบัตินี้ค่งอยู่กับนักศึกษาตลอดการเป็นนักศึกษา และตลอดการประกอบอาชีพท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน (เบญจวรรณ ศรีโยธิน, 2540 :10) ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนทำวิจัยทั้งคุณภาพและปริมาณรวมทั้งวิจัยรวม:ทั้งวิจัยปริมาณผนวกกับคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การสร้างองค์ความรู้ทางการพยาบาลได้ลึกซึ้งและครอบคลุมยิ่งขึ้น ความเป็นโลกาภิวัตน์ช่วยให้พยาบาลได้รับข้อมูล และมีการติดต่อสื่อสารกับนักวิชาการทั้งในและนอกสาขา มีการสร้างเครือข่ายหรือชุมชนของนักวิจัยที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีการร่วมการทำวิจัยในเชิงสหวิทยาการ ซึ่งจะเป็แรงหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพการวิจัยและช่วยให้ความรู้เป็นสากลมากขึ้น นอกจากนี้องค์กรวิชาชีพ โดยเฉพาะสภาการพยาบาลและสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยและมินโยบายสนับสนุนการวิจัยที่ชัดเจนอีกทั้งจัดให้มีวารสารตีพิมพ์ผลงานวิจัยของสมาชิกอยู่เสมอใน 10 ปีข้างหน้าผลการวิจัยทางการพยาบาลในประเทศไทยจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการเฉพาะสาขามากขึ้น โดยลักษณะเช่นนี้วิชาชีพการพยาบาลก็จะมีส่วนในการปรับปรุงสุขภาพและคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้น(สมจิต หนูเจริญกุล, 2540: 61-63) มีการเขียนบทความลงตีพิมพ์ในวารสารภายในและภายนอกประเทศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Course Requirement จากการศึกษาของพรรณนิภา ธรรมวิรัชและคณะ(2541 : 196-202) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการเขียนเอกสารทางวิชาการของพยาบาลโรงพยาบาลศิริราชพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเขียนเอกสารทางวิชาการในช่วง 5 ปี(2535-2540)อยู่ในระดับต่ำ(ร้อยละ10.6)และเอกสารทางวิชาการที่เขียนมากที่สุดคือบทความในวารสารทางวิชาการ(ร้อยละ38.46)แรงจูงใจในการเขียนการเอกสารวิชาการมีความสัมพันธ์กับการเขียนเอกสารทางวิชาการ นอกจากนี้จากการศึกษาของ อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม (2536: 306-308)พบว่าผู้เขียนบทความวิชาการยังมีจำนวนน้อยและมีอยู่เฉพาะกลุ่มบุคคลร้อยละ 61 ที่เขียนบทความลงพิมพ์ในวารสารจบการศึกษาระดับปริญญาโท ปฏิบัติงานเป็นอาจารย์สาเหตุพยาบาลส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเขียนบทความวิชาการ ขาดความมั่นใจในการเสนอผลงาน ผู้เรียนในแต่ละหลักสูตรยังจำเป็นต้องมีประสบการณ์อย่างน้อย 2 ปี จัดให้ศึกษาดูงานจากสถาบันที่มีคุณภาพภายในและภายนอกประเทศ

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ง่าย มีความเป็นผู้นำกล้าตัดสินใจ บุคลิกภาพดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานและสร้างสัมพันธ์ภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม รักและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพมีความเป็นไทยและการแสดงออกของความเป็นไทยและความเป็นสากลได้เหมาะสม มีวิสัยทัศน์กว้างไกลพัฒนาตนเองและศาสตร์ทางการพยาบาลอยู่เสมอ มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติได้อย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นด้วยภาษาสากล เป็นที่ปรึกษาที่ดีกับผู้ป่วย

พยาบาลด้วยกันและบุคลากรในทีมสุขภาพ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ รู้กว้างตามทัน การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์รอบข้าง มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้การทำงานได้ผลและมีประสิทธิภาพ มีบทบาททางด้านการเมืองเพิ่มขึ้น ทำงานในบทบาทอิสระของพยาบาลได้เด่นชัดขึ้น นำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ศึกษาอย่างเด่นชัดนำไปปฏิบัติการพยาบาล การบริหารการพยาบาล การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดโดยนำศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาบูรณาการ มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอคุณลักษณะพยาบาลอาทิ อ่ำพล จินดาวัฒนะ(2538: 3) ได้เสนอคุณสมบัติของพยาบาลในยุคโลกาภิวัตน์ ได้เสนอไว้ดังนี้เป็นผู้รอบรู้ในวิชาชีพพยาบาล รู้กว้างมีการบริหารจัดการที่ดีโดยอาศัยหลักศาสตร์ และศิลป์เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและคุณธรรมจริยธรรม จิตวิญญาณและความเป็นมนุษย์สูง วิณานานาศิลป์(2539:14)พยาบาลในสองทศวรรษหน้านอกจากจะต้องมีคุณสมบัติสูงในทุกๆด้านเช่นในปัจจุบันแล้วควรมีคุณสมบัติอื่นๆเพิ่มขึ้นดังนี้ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสามารถในการใช้และเรียนรู้ที่จะใช้เครื่องมือทางการแพทย์ที่มีเทคโนโลยีขั้นสูง มีความสามารถเชิงการประสานงานและสามารถทำงานช่วยเป็นทีมกับบุคลากรสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องได้ดี มีความสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อย 1 ภาษา มีความสามารถด้านการสื่อสาร มีความสามารถเชิงวิจัยมีความยืดหยุ่น และปรับตัวได้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลง ใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

การบริหารจัดการด้านอาคาร สถานที่งบประมาณ ใช้การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการให้มาก ผู้บริหารมีความสามารถเฉพาะตัวให้มาก กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานจากการศึกษาของฟ้ามุข เรื่องเลิศบุญ(2538)แนวโน้มการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในศตวรรษที่ 21 พบว่า การบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในศตวรรษ มีแนวโน้มการกระจายอำนาจในการตัดสินใจสูง ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมในและรับผิดชอบ การมอบอำนาจการตัดสินใจตามภารกิจและหน้าที่ในสายงาน และใช้ระบบการประเมินผลเป็นกลไกในการตรวจสอบ เพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาควรใช้เมทริกส์การตัดสินใจเป็นกลไกให้เกิดความคล่องตัวและการมีส่วนร่วมในการบริหาร รวมทั้งความรับผิดชอบการตัดสินใจของผู้บริหารระดับต่างๆสอดคล้องกับ กาญจนา จันทรีไทย(2541:27)พบว่าอาจารย์พยาบาลปรารถนาให้บังคับบัญชาแสดงพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับคำแนะนำหรือผู้แนะนำที่ผู้บริหารสถาบันรู้จัก ใช้การทดสอบผู้สมัคร การพัฒนานักการสถาบันการศึกษาที่สังกัดควรให้ทุนการศึกษาต่อแก่นักการ สถาบันการศึกษาควรให้นักการลาศึกษาเต็มเวลาในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติงานแทนและให้ลาศึกษาต่อบางเวลาในกรณีที่ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน จากการศึกษาของสว่างจิต นันท

วาทและพิกุล เสงสนันกุล(2541: 41) เรื่องการศึกษาด้านภาพการปฏิบัติงานความต้องการการพัฒนาของบุคลากรสายการพยาบาลโรงพยาบาลน่านพบว่า พยาบาลในสังกัดโรงพยาบาลน่านต้องการการพัฒนาตนเองในด้านวิชาการต่างๆค่อนข้างสูง กลุ่มงานการพยาบาลซึ่งเป็นองค์ที่มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงต่อการพัฒนาวิชาชีพในโรงพยาบาล ควรพิจารณาระบบการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสม เป็นรูปธรรมและต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพของพยาบาลให้สูงขึ้น โดยต้องการศึกษาต่อในระดับ มีการใช้บุคลากรของสถาบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพทั้งภายในและต่างประเทศร่วมกันจัดการเรียนการสอน รูปแบบความร่วมมือโดยเฉพาะกับต่างสถาบันและต่างประเทศ จำเป็นต้องการแสดงคุณภาพของสิ่งที่สถาบันมี ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ คณาจารย์ และสิ่งที่จะใช้ร่วมกันรวมถึงความพร้อม ชัดความสามารถในการบริหารจัดการซึ่งต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้ที่จะร่วมมือ หากสถาบันการศึกษาไม่มีระบบประกันคุณภาพที่ชัดเจนแสดงให้เห็นได้ก็เท่ากับปิดโอกาสที่จะสร้างความร่วมมือและก้าวสู่ความเป็นสากล สถาบันการศึกษาชีวิตจิตใจบุคลากรโดยเน้นปัจจัยที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การยกย่อง มอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ จูงใจบุคลากรในรูปแบบสวัสดิการ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย บริการรถรับส่ง สถาบันการศึกษาคควรมีจำนวนและคุณวุฒิอาจารย์พยาบาลตามเกณฑ์มาตรฐาน ระบบการจ้างอาจารย์พิเศษยังคงเป็นสิ่งจำเป็น สถาบันการศึกษาใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีห้องเรียนเพียงพอที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีอุปกรณ์โสตประจำและอยู่ในสภาพดี ใช้ได้ตลอดเวลา มีห้องบริการจัดการเรียนการสอนทางไกล ห้องสมุดมีลักษณะทางกายภาพตามมาตรฐานมีหนังสือทุกประเภทตามมาตรฐานมีระบบการสืบค้นข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องปฏิบัติการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ห้องทำงาน ห้องประชุม/ปรึกษาพักผ่อน สอดคล้องและเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่สภาพแวดล้อมส่งเสริมสุขภาพอนามัย และมีความปลอดภัย จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource Center) ภายในสถาบันการศึกษา ด้านงบประมาณที่ได้รับควรมาจากภาครัฐและรายได้จากการบริหารจัดการในสถาบันการศึกษา การบริหารงบประมาณของสถาบันการศึกษาคควรถูกต้องนำไปสู่การพึ่งตนเอง (Self finance) มีอิสระในการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและจะต้องมีความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก ซึ่งจะต้องแสดงความโปร่งใสในการบริหาร(ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2541: 20)สถาบันการศึกษามีแผนงบประมาณรายรับ รายจ่ายประจำปี มีการกำหนดค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักศึกษาทุกหลักสูตร ควรจัดทำงบประมาณด้านการสอน ด้านการวิจัยด้านค่าบริการชุมชน ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านงบประมาณ สถาบันการศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณภายใต้การมีระบบติดตามตรวจสอบจากสังคมได้ จากการศึกษาของจิรา เตมีย์(2540)เรื่องการนำเสนอรูปแบบงบประมาณสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่าในการใช้งบประมาณสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศมีอิสระที่จะนำงบ

ประมาณไปใช้ได้โดยไม่ต้องเคร่งครัดเรื่องค่าใช้จ่ายแต่ควบคุมโดยใช้ระบบการตรวจสอบอิเล็กทรอนิกส์ เน้นการตรวจสอบที่ผลการดำเนินงานซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้กับรัฐ ในขณะที่การใช้จ่ายประมาณของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยต้องใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนดโดยเคร่งครัดรวมทั้งการประเมินผลการใช้จ่ายประมาณ การนำเสนอรูปแบบงบประมาณสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย ประกอบด้วย หลักการอุดมศึกษา 4 ประการ คือ ความเป็นเลิศทางวิชาการ ความสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม ความรับผิดชอบและให้สังคมตรวจสอบได้ และความมีอิสระในการดำเนินงาน โดยมีหลักการงบประมาณ คือ รัฐจะจัดสรรงบประมาณให้สถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่การอุดมศึกษาเป็นบริการของรัฐ โดยผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม การจัดสรรงบประมาณต้องเพียงพอที่สถาบันอุดมศึกษารักษามาตรฐานวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างมีอิสระแต่ต้องมีระบบการที่ตรวจสอบได้ การจัดสรรงบประมาณและการตรวจสอบพิจารณาที่ผลการปฏิบัติงาน และเป็นการตรวจสอบทั้งการดำเนินงาน กระบวนการจัดสรรงบประมาณให้มีการกำหนดสูตรในการคำนวณเงินสนับสนุนให้ชัดเจน และมีองค์กรที่รับผิดชอบเรื่องการจัดสรรงบประมาณให้กับสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะการบริหารงบประมาณ สถาบันอุดมศึกษาจัดระบบสารสนเทศทางการเงินและการบัญชี ระบบการติดตามผลการปฏิบัติงาน ส่วนการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายประมาณจากภายนอกหลังการดำเนินงานจากรายงานที่สถาบันอุดมศึกษาแสดงต่อสาธารณชน

สรุปผลการศึกษาในประเด็นที่น่าสนใจ

อนาคตภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพมีดังนี้

1. ด้านลักษณะหลักสูตร ทั้ง 3 หลักสูตรมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ เป็นหลักสูตรที่ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับสังคม เป็นหลักสูตรบูรณาการ เน้นเรื่องการส่งเสริมและป้องกันโรค จัดการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพประชาชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ส่วนประกอบของหลักสูตรมีลักษณะใกล้เคียงกับหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ในหลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทางควรประกอบด้วยหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปและหมวดวิชาชีพ อนาคตภาพด้านการประเมินผล ทั้ง 3 หลักสูตร 1)ให้ผู้เรียนกำหนดแผนการประเมินผลของตนเอง 2)ให้ผู้เรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตนเองตลอดเวลา 3)ใช้เกณฑ์การประเมินผลตามที่สถาบันการศึกษาได้กำหนด 4)การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่ตัดสินได้-ตก 5) มีการติดตามผู้สำเร็จการศึกษา 6)มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบการประเมินผล
2. ด้านกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน ทั้ง 3 หลักสูตรควรรให้ผู้เรียนฝึกงานในสถาน

ที่ที่ผู้เรียนปฏิบัติงานอยู่ โดยพัฒนาแนวคิดหรือสร้างงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแลประเมินผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จัดให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับผู้เรียนสาขาอื่นๆ ในระดับมหาวิทยาลัยและคณาจารย์ สร้างเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอนระหว่างสถาบันการศึกษาภายในประเทศและต่างประเทศนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันการศึกษาได้ในศึกษาระดับเดียวกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำทั้งวิจัยปริมาณและคุณภาพ มีการเขียนบทความตีพิมพ์ในวารสารทั้งภายในและต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของ course requirement จัดให้มีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชา หลักสูตรอบรมระยะสั้นเฉพาะทางฝ่ายบริการควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น

3. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้ง 3 หลักสูตรจะคล้ายๆกัน ต่างตรงที่หลักสูตรมหบัณฑิตและหลักสูตรคณาจารย์ มีความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ศึกษาอย่างเด่นชัด นำไปปฏิบัติการพยาบาล การบริหารการพยาบาล การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยนำศาสตร์สาขาต่างๆมาบูรณาการ

4. ด้านบริหาร ทั้ง 3 หลักสูตรควรบริหารในรูปคณะกรรมการ บุคลากรทุกระดับเข้ามีส่วนร่วมในการบริหาร ตัวผู้บริหารมีความสามารถ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ การพัฒนาบุคลากรสถาบันควรให้ทุนในการศึกษาต่อ สถาบันมุ่งใจบุคลากรโดยเน้นปัจจัยที่ไม่เป็นตัวเงิน รูปแบบสวัสดิการ ด้านอาคารสถานที่ใช้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการใช้อาคารสถานที่ในลักษณะเครือข่าย การบริหารด้านงบประมาณของสถาบันการศึกษาควรจะนำไปสู่การพึ่งตนเอง โดยมีอิสระในการบริหารงบประมาณภายใต้การมีระบบติดตามจากสังคม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องอนาคตภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2545-2549 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการรวมการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้ได้บัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ในปี พ.ศ. 2545-2549

1. สถานบริการทางสุขภาพควรเข้ามามีบทบาทในการจัดอบรมระยะสั้นเฉพาะทางมากขึ้น
2. จัดให้มีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชาในหลักสูตรมหบัณฑิตและ

หลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต

3. การจัดการเรียนการสอนทั้ง 3 หลักสูตรควรจัดให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกับผู้เรียนสาขาอื่น โดยเฉพาะสาขาทางสุขภาพ เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับทีมสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

พัฒนาอนาคตภาพของโครงสร้างในแต่ละหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น